Imaginea monarhiei habsburgice în opera lui Samuil Micu

Petre DIN

Liceul Tehnologic Mîrşa şi Liceul Teoretic „Gheorghe Lazăr" Avrig
Mîrşa Technological High School and „Gheorghe Lazăr" Theoretical High School of Avrig
str. Corneliu Coposu, Nr. 1 Mârşa; str. Horea, nr. 27, Avrig, România, tel: +4.0269526478
e-mail: petre_din@yahoo.com

The image of Habsburg Monarchy in Samuil Micu's work

The Enlightenment began for the Transylvanian Romanians with the Religious Unification act of 1700. It was stopped in this way the dissolution of the Orthodox Church threatened by Calvinism and it had been inserting to collective sensitivity the possibility of social regeneration by conversion to the Greek-Catholic confession, promoted by the Habsburg Empire. The advantages of the religious union with the Church of Rome occurred in secular culture, but also in the religious culture by sending young scholars to complete their studies at the Urban College of Propaganda Fide in Rome and Pazmaneum in Vienna. Among young people sent to study in these institutions is also Samuil Micu, who had impressed through the complexity of thought and his encyclopedic knowledge.

Being trained at the universities of the empire, into an Enlightenment background, the Transylvanian intellectual will structural assume the discourse of Emperor Joseph II, and his image reveals the propensity of the Romanian community towards the sovereign in Vienna. Samuil Micu's vision is iosefin and it is expressed itself in the language of the emperor. Servitude is condemned in vehement terms, the suffering of the serfs impresses him, but the improvement of the social conditions had to result from the reforming work of the emperor, and not by a rebellion of the dissatisfied masses. In those circumstances, the reign of Joseph II offers Samuil Micu the best time in the eighteenth century to express his solidarity with the reformist sovereign.

Keywords: Samuil Micu; Habsburg Empire; Emperor Joseph II; Transylvanian; servitude

Al doilea asediu turc asupra Vienei, în 1683, a însemnat apropierea sfârşitului pericolului otoman şi, în acelaşi timp, debutul expansiunii Imperiului Habsburgic în Europa estică. Astfel, acesta a anexat Ungaria şi Transilvania cu excepţia Banatului Timişoarei şi cea mai mare parte a Sloveniei, fapt consfinţit juridic prin tratatul încheiat cu Imperiul Otoman, la Karlowitz, în 1699[1].

Secolul luminilor a început pentru românii transilvăneni odată cu actul Unirii Religioase de la 1700. Era stopată astfel destructurarea bisericii ortodoxe ameninţată de pericolul calvinizării şi se insera la nivelul sensibilităţii colective posibilitatea regenerării istorice prin convertirea la confesiunea greco-catolică, promovată de Imperiul Habsburgic. A doua diplomă a împăratului Leopold acordată românilor în chestiunea Unirii (1701) oferea integrarea acestora în cadrul constituţiei Transilvaniei, de unde erau excluşi prin prevederile Approbatelor şi Compilatelor şi promitea un statut politico-social egal cu naţiunea maghiară, săsească şi secuiască[2]. Avantajele unirii religioase cu biserica Romei s-au manifestat în cultura laică, dar şi în cultura confesională prin trimiterea de tineri studioşi să-şi desăvârşească studiile la Colegiul Urban de Propaganda Fide din Roma şi Pazmaneumul din Viena. Unirea bisericească le-a oferit românilor argumente teoretice pentru credinţa lor în îmbunătăţirea statutului social, politic şi cultural şi a prognozat o epocă de glorie naţională[3]. Printre tinerii trimişi la studii în aceste instituţii este şi Samuil Micu, care a impresionat prin complexitatea gândirii şi enciclopedismul cunoştiinţelor.

Pentru o înţelegere adecvată a acestui subiect am considerat că se impune o sumară expunere a biografiei iluministului transilvănean. Samuil Micu a fost unul dintre iluştrii exponenţi ai Şcolii Ardelene, înzestrat cu alese calităţi intelectuale şi care a avut o contribuţie imensă la dezvoltarea culturală a românilor transilvăneni

şi la formarea limbii literare[4]. Născut în 1754 la Sad, lângă Sibiu, dintr-o familie de cărturari devotaţi bisericii, tatăl său fiind protopopul Stoia de Sad, unchiul său Inochentie Micu, datorită căruia familia a fost înnobilată, şi mama sa Ana, era copilul protopopului Maniu Neagoe din Broşteni, localitate situată tot în comitatul Sibiului[5]. Scrisul şi cititul le-a deprins, probabil, la casa părintească, iar studiile sistematice le realizează la şcoala mânăstirii din Blaj, unde s-a călugărit primind numele de Samuil în locul celui mirean de Maniu.

În aceea perioadă, Blajul era cel mai important centru cultural al românilor transilvăneni şi care focaliza toate energiile spirituale ale principatului. „*Atâtea iniţiative frumoase au plecat din Blaj: Ioan Inochentie Clain a fost cel dintâi apărător al drepturilor politice româneşti; urmaşul său a întemeiat şcoli care trebuiau să se dezvolte mai târziu; mai apoi vlădica Maior a plecat cu lacrimile pe obraz din palatul episcopal; din vechiul castel de magnat ungur pe care l-am putea numi palat episcopal, a plecat în pribegie fiindcă n-a putut apăra pe deplin cauza poporului său a întemeiat şcoli care trebuiau* să se dezvolte mai târziu. Aceasta era situaţia clerului nostru în Ardeal. Pe lângă acest cler mai era o clasă care se ridicase, clasa intelectualilor mireni. Ea se ridicase, fără a face parte dintr-un cler sau dintr-altul, tot din mijlocul ţeranilor şi tindea să se organizeze; era o clasă de funcţionari laici. Acum, din clasa de intelectuali mireni făceau parte şi oameni, cari purtau, cu toate acestea veşmântul preoţesc, dar care n-au ajuns niciodată măcar canonici, necum episcopi, şi al căror punct de vedere era aşa de puţin fixat şi aşa de puţin interesant”[6] .

Remarcându-se ca un elev excepţional, în 1766 este trimis să studieze filosofia şi teologia la Colegiul Pazmanian din Viena. Spirit dinamic, Samuil Micu lecturează cărţile de circulaţie ale timpului său, traduce din literatura patristică şi este preocupat de cursurile de istorie de la Universitate[7]. Întors de la studii în Transilvania în anul 1772, devine colaborator al episcopului greco-catolic Grigore Maior pe care îl însoţeşte la Viena în anul 1773, la conferinţa episcopilor uniţi din Imperiul austriac. În 1777 episcopul Grigore Maior l-a trimis la Viena ca duhovnic al Colegiului “Sfânta Barbara” din capitala imperiului[8]. Perioada vieneză a fost caraterizată printr-o intensă efervescenţă culturală, confruntări de idei şi acumulări intelectuale deosebite.

În perioada 1792-1796 Samuil Micu a elaborat o istorie a românilor, fiind considerat primul istoric din Transilvania, în accepţia deplină a termenului. Aceasta se numea *Scurtă cunoştinţă a istorii românilor*, cercetată în amănunt de Cornel Câmpeanu, fiind prima lucrare istorică a sa[9]. Cartea fundamentală, destinată să depăşească cadrele temporare şi spaţiale limitate era denumită însă *Istoria şi lucrurile şi întâmplările românilor*, dar aceasta nu a fost finalizată din cauza morţii lui Samuil Micu în 1806[10]. „Încerci un sentiment neaşteptat citind compilaţia lui Samuil Micu despre Istoria şi lucrurile şi întâmplările românilor (sau forma ei primitivă şi succintă intitulată *Scurtă cunoştiinţă a istorii românilor) la vederea atâtor idei moderne inspirate direct din iosefinism şi de luminism, tratate însă de un autor de anale de dinainte chiar de Ureche şi care, copiind pasaje din cronici, înşiră evenimentele pe ani, fără multe comentarii, evocări ori portrete (până şi acela, promis sângeros, al odiosului episcop Bob, a rămas neexecutat*)”[11]. Acest volum este prima sinteză istorică privind dezvoltarea socială, economică, culturală şi politică a tuturor românilor, fapt reliefat cu pregnanţă de Nicolae Iorga. „În ceea ce priveşte cercetarea istorică şi polemică, Clain cel dintâi făcu încercarea, cu modestele sale mijloace, să scrie o istorie generală a tuturor românilor din timpul romanilor până în vremurile sale, în felul său limpede şi curgător de a scrie. Au rămas însă numai fragmente, care au fost de mai multe ori prelucrate, niciodată însă complectate.”[12].

Samuil Micu în colaborare cu Gheorghe Şincai au redactat în 1780 *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, prima gramatică românească tipărită şi prima cu litere latine. „*Fără a o considera mai mult decât a fost şi este, dar şi fără a-i ştirbi din merite, Elementa linguae daco-romanae sive valachicae rămâne prima lucrare de gramatică tipărită în cultura română şi marchează actul de naştere al lingvisticii ştiinţifice româneşti*”[13]. În plan politic Samuil Micu a fost coautor al vestitului *Supplex Libellus Valachorum* din anul 1791, care a formulat doleanţele generale ale românilor transilvăneni, fiind considerat cel mai important act politic românesc din secolul al XVIII-lea[14].

Conflictul cu episcopul Ioan Bob, care s-a derulat pe o perioadă mai lungă de două decenii, s-a soluţionat prin plecarea iluministului transilvănean, în anul 1804, la tipografia Universităţii din Buda, în ipostaza de cenzor şi corector[15]. „*Dintre cei trei corifei ai lumii cărturăreşti, cel mai în vârstă, un nepot al episcopului Klein, Samuil Clain, după ce studiase în Viena, ajunse profesor la Blaj, dar trebuia să părăsească această funcţie, cu toate că mulţi ani slujise episcopului Bob ca traducător de scrieri bisericeşti. La urmă ajunse „censor” al cărţilor româneşti la Tipografia Universităţii din Buda, care căpătase un privilegiu pentru aceasta şi muri aici în anul 1806*”[16].

În opinia lui David Prodan, Samuil Micu este remarcabil în cultura română prin sinteza dintre tradiţie şi modernitate, luminism şi naţionalism şi prezentarea contrastului dintre luminism şi revoluţie. „*Reprezentantul tipic al luminismului acestei generaţii de intelectuali români trebuie socotit Samuil Micu. În spiritul lui se exprimă mai bine contrastele, fuzionează mai bine luminismul cu naţionalismul. Cât de imensă vede el prăpastia dintre ignoranţă şi incultură, dintre*

mărirea strămoşilor şi decăderea de azi a urmaşilor. În spiritul lui s-a exprimat mai clar şi contrastul dintre luminism şi revoluţie, dintre iosefinism şi revoluţia dezlănţuită, spirit în care puteau sta nestânjenite alături osândirea gravei servituţi a celor de jos, cu osândirea neluminatei lor răzvrătiri"[17].

Aşa cum am menţionat, evenimentele politice şi militare realizate pe continentul european la sfârşitul secolului al XVII-lea conduc la integrarea spaţiului central european în Monarhia Habsburgică. Redimensionarea continentului a însemnat încorporarea Transilvaniei în frontierele Imperiului Habsburgic şi printr-un proces de politici reformiste, Curtea Vieneză a influenţat în mod benefic civilizaţia transilvăneană. Diploma leopoldină din 4 decembrie 1691 recunoştea dominaţia celor trei „naţiuni" politice, a Stărilor privilegiate care deţineau posibilitatea, împreună cu religiile recepte, să desemneze pe cei care vor ocupa funcţiile în stat[18]. În acest context, elita românească a înţeles că singurul remediu împotriva înapoierii politico – culturale a Transilvaniei este integrarea şi articularea sa în tumultul vieţii politice a imperiului. Referindu-se la contactele dintre unguri şi habsburgici în Transilvania, Liviu Maior menţiona faptul că imperialii s-au străduit să-şi identifice aliaţi, mizând pe elementul etnic românesc. „*De la bun* început, populaţia românească, cu mici excepţii nu i-a perceput pe Habsburgi ca inamici. Din contră, pentru prima dată ei au fost luaţi în calculele puterii ca un element de echilibru. Evident, pentru reuşita acestei politici era nevoie de stimularea schimbării în societatea românească, de activare a populaţiei majoritare a Transilvaniei. Baza proiectului imperial consta în primul rând în loializarea românilor şi, din acest punct de vedere, nu au întâmpinat dificultăţi notabile"[19]. Limbajul acesteia decodifică fuziunea care se realizează la nivelul memoriei colective între aşteptările mesianice, milenariste, în sens eliberator, şi persoana celui aşteptat, în acest caz împăratul Austriei. El concentrează în jurul său aşteptările, speranţele şi adeziunea publică. În aceeaşi tematică a imaginii monarhiei habsburgice este important de menţionat că transcendând moartea şi memoria timpului, împăratul Leopold I trăieşte a doua existenţă, sacră, providenţială prin numeroasele referiri ale comunităţii româneşti la persoana sa, fiind perceput ca personajul care întruneşte speranţele românilor de îmbunătăţire a statutului lor social şi politic.

Argumentul elocvent al acestor aşteptări ale românilor faţă de iniţiativele împăraţilor habsburgici este substanţa verbală a următorului text, care relevă sentimente de loialitate faţă de Casa de Austria: „În anul 1687 împăratul Leopold, cu totul gonind pe turci din Ţara Ungurească şi din Ardeal, au urmat el şi domnia Ardealului bun şi milostiv domn au fost, supt el au început şi românii şi împreună catholicii în Ardeal a învia. În anul 1705 au murit şi după el au urmat împăratul Iosif, feciorul lui; pre vremea acestuia în Ardeal au fost curuţimea, adică răscoala, unii din unguri se sculaseră împotriva nemţilor, aceia se zicea curuţi, pe nemţi îi chema lobonţi, ci mai pe urmă au biruit împăratul Iosif, care în anul 1711 au murit şi în locul lui au urmat Carol, fratele lui. Acesta în Ardeal a zidit cetatea Belgradului şi au făcut mânăstirea Blajului şi au înzestrat şi episcopiei româneşti au dat domeniul Blajului"[20].

Argumentele acestui orizont de aşteptare, nutrit îndelung de românii transilvăneni, sunt unele gesturi de întîmpinare a deciziilor suveranului Leopold I faţă de elita confesională, a doua diplomă leopoldină în favoarea românilor şi unirea religioasă a acestora cu biserica romană, fapt ce exprimă în mod pregnant aceste speranţe de ameliorare a statutului lor social şi politic[21]. Intelectualitatea iluministă valorizează pozitiv demersurile împăratului de favorizare a elementului românesc, autorii surprinzând în operele lor ameliorarea condiţiilor materiale. „*Toţi românii în împărăţia Casei de Austria, fie feţe bisericeşti, fie mireni, se bucură de toate libertăţile, imunităţile, privilegiile şi legile ca şi celelalte naţiuni recepte, numai să fie în comunicare (uniţi) cu biserica romană*"[22]. Ascensiunea românilor, favorizată de Imperiul Habsburgic, este cu atât mai importantă cu cât, notează Samuil Micu: „*Românii cei din Ardeal, după ce s-au despărţit Ardealul de Ţara Ungurească până la vremurile lui Leopold împărat alta nu ştie, fără numai să slujească la domni, asupriţi şi fără de învăţătură şi străini socotiţi în Ardeal*"[23]. Termenii uzitaţi de acest document îl prezintă pe Samuil Micu în ipostaza unui veritabil Aufklärer, intelectual iluminist, animat de profundă responsabilitate politică. Formulările sale sunt în consens cu ideologia luministă a epocii, în special cu reformismul acesteia, elogiindu-l în acest sens pe împăratul Leopold I.

Ameliorarea progresivă a condiţiilor de viaţă ale ţărănimii, raţionalizarea aparatului administrativ imperial, oferirea de oportunităţi pentru români, reducerea treptată a abuzurilor nobilimii maghiare şi a patriciatului săsesc a transformat elita românilor într-un element loial monarhiei habsburgice. Acest fapt a fost posibil deoarece reformismul imperial a favorizat progresul românilor transilvăneni. Pe aceste coordonate, Samuil Micu întâlneşte un spaţiu relativ favorabil pentru acţiunile sale culturale subordonate interesului social şi naţional. „*Bine zic dară cei ce au cunjurat lumea şi au văzut împăraţii, că nu iaste pe lume dreptate, pace şi linişte ca sub casa Austrie, subt biruinţa neamului pre care Dumnezeu să o guste şi să o trăiască întru mulţi ani, cu fericire mare şi cu binecuvântare*"[24].

Demersurile reformiste ale împăraţilor habsburgici ameninţau condiţia seculară a nobilimii maghiare,

desființarea iobăgiei le periclita privilegiile, iar extinderea birocrației imperiale disloca treptat monopolul administrației locale. Funcționarii imperiali erau insensibili la patriotismul local sau la privilegiile nobilimii și idealul lor consta doar în crearea unui imperiu uniform, gestionat după principii iluministe[25]. Înființarea școlilor greco-catolice din Transilvania cu sprijinul împărătesei Maria Tereza în anul 1754 a contribuit la formarea unei elite intelectuale. Această idee este acreditată de Samuil Micu în Istoria sa, atunci când îi asociază împărătesei dimensiuni caritabile și filantropice. „*Aceasta au dat moșii și eclezii preoților românești, au făcut fundație pentru doi clerici la Viena, la colegiumul Pazmaniticesc și clericii cei dintâi într-acel colegium am fost eu, Samuil Clain de la Sad, și soțul meu Ștefan Pop de la Bălgrad*"[26]. Educată în spiritul luminilor în varianta sa austriacă, elita românească manifestă optimism în regenerarea istorică, fiind conștientă că inițiativele legislative erau atributul împăraților de la Viena iar efectele trebuiau să se reflecte asupra comunității românești. De aceea, în operele lor elita românilor sugerează ideea eficienței monarhiei și a împăraților habsburgici în administrarea problemelor supușilor români din imperiu. Inițiativele episcopului Inochentie Micu Klein, sprijinit direct de împărații habsburgici, au avut ca finalitate progrese notabile, în special pe plan cultural. „*Dar acum din milostivirea dumnezeiască a împăraților Casei de Austria, glorioșii și divinii Leopold, Carol și din purtarea de grijă a fericitei stăpânitoare Maria Therezia, împărăteasa și regina Ungariei, această națiune este adusă din tenebrele ignoranței la lumină și se șlefuiește din ce în ce mai mult. Funcționează școli în care studiază în general trei sute și peste, și episcopul Ioan Inochentie liber, baron de Sad a obținut o nobilă mânăstire de la împăratul Carol, în domeniul Blajului, odată cu un seminar și o fundație*"[27].

Limbajul textului decodifică o imagine pozitivă atribuită împăraților habsburgici pe fundalul gesturilor de bunăvoință ale acestora față de românii transilvăneni. Până la instaurarea dominației habsburgice românii nu au avut posibilitatea de a progresa economic, social sau politic, căci ei erau în majoritate țărani și trăiau pe domeniile nobililor maghiari. Cei mai numeroși erau analfabeți, confruntați cu numeroase impozite și zile de muncă, iar din punct de vedere politic erau pasivi. Clerul era singurul grup social educat dintre români, dar reprezentanții săi sufereau datorită faptului că biserica lor nu era recunoscută și că imperiul era predominant catolic[28]. Fiind excluși și marginalizați, atât ca națiune, cât și ca religie receptă, speranțele românilor se îndreaptă spre împăratul habsburgic. Limbajul utilizat de Samuil Micu este iosefinist și identifică salvatorul în persoana suveranului de la Viena. În acest sens, acesta adoptă un ton elogios, afirmând următoarele: „*De la Lepold I ar fi început românilor a le merge mai bine*" *iar împărăteasa Maria Tereza ar fi fost o „milostivă mamă și foarte bună doamnă*"[29]. Acest citat este relevant pentru ipostaza consecventă de personaj providențial asumat de Maria Tereza care poate asigura fericirea și bunăstarea supușilor români.

Keith Hitchins menționează că atitudinea istoricului transilvănean este asociată ideologiei luminilor și spiritului reformist al suveranilor habsburgici, în care progresul social, material și politic era condiționat de bunăvoința împăraților de la Viena. „*Samuil Micu a formulat în monumentala sa lucrare în patru volume Istoria și lucrurile și întâmplările românilor, pe care a terminat-o în ultimii săi ani de viață că statutul legal și social al românilor a intrat în mod inexorabil în declin, după uniunea celor trei națiuni din secolul al XV-lea. El a identificat o ameliorare a condiției sale socio-politice doar la sfârșitul secolului al XVII-lea odată cu sosirea Casei de Habsburg, și nu avea decât cuvinte de laudă pentru Leopold I și succesorii săi*"[30].

Referindu-se la mecanismul de constituire a legendei „bunului împărat", Paul Lendvai menționa faptul că Iosif al II-lea a fost cel mai cunoscut suveran al Imperiului Habsburgic. A decis desființarea iobăgiei, extinderea libertăților personale și a libertății de alegere a profesiei, implementarea unui nou sistem de educație și sănătate în imperiul condus de la Viena. Atașamentul său față de spiritul reformist s-a manifestat și prin faptul că a emis în zece ani de guvernare 6000 de decrete și 11.000 de legi. Luând în calcul vasta activitate reformatoare în slujba supușilor săi, Iosif al II-lea a fost perceput ca un împărat al poporului[31].

Un ecou profund în sensibilitatea țărănimii îl au inițiativele reformiste ale lui Iosif al II-lea, care se interesează de condiția românilor transilvăneni. Călătoriile împăratului în Transilvania (1773, 1783 și 1786), solicitudinea manifestată de acesta față de plângerile țăranilor - toate aceste premise au generat modificări în mentalitatea țărănimii față de Imperiul Habsburgic: în favoarea lui Iosif al II-lea, perceput în ipostaza „bunului împărat"[32] și împotriva nobilimii și autorităților locale, percepute în ipostaza adversarilor proprii și ai împăratului[33]. Ca atare, țăranii consideră că împăratul personifică spiritul salvator[34], capabil să le facă dreptate, dar poruncile sale sunt nerespectate de nobilime și autoritățile locale. În consecință, la nivelul imaginarului colectiv domină ideea că suveranul Iosif al II-lea, chiar dacă nu s-a pronunțat în favoarea lor, este un simbol incontestabil al personajului omnipotent, care diminuează insecuritatea și multitudinea de nedreptăți și abuzuri.

Atitudinea lui Samuil Micu, în mod semnificativ, evidențiază prin comparație reformele iosefine, gravitatea obligațiilor țărănimii și răscoala lui Horea. Format

la universitățile din imperiu, într-un climat iluminist, intelectualul transilvănean își va asuma structural discursul împăratului, iar imaginea acestuia relevă propensiunea comunității românești față de suveranul de la Viena. Iosif al II-lea, fiul Mariei Tereza, a *fost „un împărat și Domn foarte milostiv, și drept cu săracii, bun părinte. Acesta au stricat iobăgia, carele era un chip de robie păgânească, că carii erau iobagi, trebuia patru zile în săptămână și lucrul Domnului, la care era iobagiu și toți, cât se năștea feciori din iobagi, iobagi era, nu putea să se mute cu lăcașul, fără numai unde Domnul său îl voia, și de să muta, legat îl aducea Domnul său îndărăt. Și mai multe greutăți avea bieții iobagi. În anul 1784 toamna s-au ridicat în mocănime de la Crășiu niște oameni blăstămați anume Horea, Cloșca și Giurgiu, carii voia să strice nemeșugul, și pe unii să zice i-ar fi omorât, curțile domnești le-au prădat, și le-au ars, până mai la Belgrad pe Murăsiu în sus au venit. Dar mai pe urmă întraceiași toamnă fiind prinși, primăvara apoi în anul viitor 1785 spânzurați și rău chinuiți au pierit la Bălgrad*”[35]. Viziunea lui Samuil Micu este iosefinistă și el se exprimă în limbajul împăratului. Servitutea este condamnată în termeni vehemenți, suferințele iobagilor îl impresionează, dar ameliorarea condiției sociale trebuia să rezulte din opera reformatoare a împăratului și nu printr-o răzvrătire a maselor nemulțumite.

Opinia sa trebuie percepută însă și într-un alt registru interpretativ. Contextul în care Samuil Micu își elabora cartea este considerat o perioadă a „restituțiilor”, când un segment al iluminiștilor români erau suspectați de simpatie față de răscoala lui Horea, față de revoluția franceză sau față de mișcarea iacobină maghiară. Gheorghe Șincai a fost acuzat că ar fi dorit să readucă în memoria colectivă evenimentele răscoalei lui Horea, Samuil Micu a fost confruntat cu acuzația de a deveni ortodox, iar Petru Maior a fost suspectat de simpatie față de răscoala lui Horea. În demersul de a-și publica cartea este posibil ca atitudinea sa dură față de răsculați să fi fost decisă și de raționamentul de a îndepărta suspiciunile care încă gravitau în jurul persoanei sale[36].

Politica reformismului habsburgic trebuie înțeleasă în reala sa dimensiune, fără a-i idealiza beneficiile pentru români. Maria Tereza și Iosif al II-lea nu și-au propus altceva decât să consolideze și să modernizeze imperiul, structurându-l pe fundamente mai solide. În pofida acestei realități, la nivelul sensibilității iluminiștilor transilvăneni Gheorghe Șincai, Samuil Micu și Petru Maior îmbunătățirea statutului social și politic al românilor era condiționat de concursul monarhiei habsburgice. Faptul că reprezentanții Școlii Ardelene elogiază inițiativele împăratului Iosif al II-lea nu-i integrează total în sintagma de „iosefiniști”. Elogiile lui Samuil Micu adresate lui Iosif al II-lea exprimă în special ideea că politica demofilă și reformistă a împăratului venea în întâmpinarea orizontului de așteptare românesc[37]. Credința și educația sunt subordonate cultului împăratului pentru formarea de cetățeni devotați acestuia, buni contribuabili și buni ostași. Oferind drepturi egale tuturor națiunilor, acestora li se rezerva ca o obligație de onoare să utilizeze limba promovată de împăratul drept și luminat, fapt care contribuia la susținerea și consolidarea imperiului. În aceste condiții, domnia lui Iosif al II-lea oferă momentul cel mai favorabil din secolul al XVIII-lea lui Samuil Micu pentru a-și exprima solidaritatea cu împăratul reformator[38]. „*Românii au fost profund impresionați de ideile, de atitudinea și de faptele împăratului. În mai toate reformele care loveau în vechile privilegii și cutume medievale erau prevederi care, odată aplicate, i-ar fi ridicat pe români la egalitate cu ceilalți locuitori. Or, această accedere la egalitate era văzută de majoritatea românilor ca o favoare specială, datorită exclusiv milostivului suveran, care ar fi avut o simpatie specială pentru națiunea lor oropsită. Astfel, mitul bunului suveran capătă în anii împăratului Iosif al II-lea și după moartea sa proporții deosebite, nemaiîntâlnite niciodată anterior*”[39].

La finalul actualului studiu considerăm că se impune formularea următoarelor concluzii:

În concepția lui Remus Câmpeanu calitățile de creator în domeniul filosofiei, istoriei, teologiei, abilitățile sale de a prelua idei ale iluminismului european și de a le adapta specificului național, implicarea în mișcarea națională, preocuparea pentru problemele sociale, economice, culturale și aspectele de politică externă și internă, dinamismul personalității, generoasa activitate culturală destinată progresului românilor, calitățile de bun organizator și erudiția sa profesorală au făcut din Samuil Micu un reprezentant definitoriu pentru elita românilor transilvăneni de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea.

Dacă la nivelul conștiinței populare imaginea monarhiei habsburgice este mai dificil de surprins cu precizie, la cel al elitei acest fapt este accesibil datorită ideilor exprimate în operele scrise. Limbajul utilizat de Samuil Micu relevă faptul că extraordinara agregare populară și intelectuală în jurul monarhiei habsburgice s-a datorat nu doar abilității împăraților de la Viena de a instrumentaliza necesitatea unui salvator pentru comunitatea românească, cât mai ales fenomenului de coeziune și loialitate: credința în „bunul împărat”. Perceput ca părintele patriei și instanță intermediară între oameni și divinitate, Iosif al II-lea devine justițiarul infailibil și spiritul demofil care se apropie de problematica celor mulți, realizând eforturi pentru a o îmbunătăți.

Note:

1. Erich Zöllner, *Istoria Austriei*, traducere de Adolf

Armbruster, ediția a VIII-a, vol. I, București, 1997, p. 314; Frederick Kellogg, *Drumul Europei spre independență*, traducere de Laura Carmen Cuțitaru, ediție îngrijită și prefațată de Victor Spinei, Institutul European, Iași, p. 21.

2. Ioan Chindriș, *Naționalismul modern. Eseuri infidele*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1996, pp. 75-76.

3. Keith Hitchins, *România 1774-1866*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 253.

4. George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București, 1982, p. 63

5. Serafim Duicu, *Pe urmele lui Samuil Micu-Clain*, Editura Sport-Turism, București, 1986, p.22

6. Nicolae Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 324.

7. Al. Dima, C.Chițimia, Paul Cornea, Eugen Todoran, *Istoria literaturii române*, vol. II. De la Școala Ardeleană la Junimea, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, București, 1968, p. 38.

8. Lucia Protopopescu, *Contribuții la istoria învățământului din Transilvania*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 266

9. Serafim Duicu, *op. cit*. p. 225.

10. *Ibidem*, p. 241.

11. Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, vol. I, Editura Minerva, București, 1990, p. 148.

12. Nicolae Iorga, *Istoria poporului românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 551

13. Serafim Duicu, *op. cit*, p.95.

14. *Ibidem*, p. 181.

15. Remus Câmpeanu, *Elitele românești din Transilvania veacului al XVIII-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, p. 181; Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române*, vol. I (De la origini și până la 1900), Editura Minerva, București, 1971, p. 62

16. Nicolae Iorga, *Istoria poporului românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 550

17. David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 280

18. Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Corint, 2007, București, pp. 230-232.

19. Liviu Maior, *Habsburgii și românii. De la loialitatea dinastică la identitatea națională*, Editura Enciclopedică, București, 2006, p. 16.

20. Samuil Micu, *Scurtă cunoștiință a istoriei românilor*, ediție îngrijită de Cornel Câmpeanu, Editura Științifică, București, 1963, pp. 43-44.

21. Toader Nicoară, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680 – 1800). Societate rurală și mentalități colective,* Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj – Napoca, 1997, p. 364.

22. Samuil Micu, *Scurtă cunoștiință a istoriei românilor*, în „Școala Ardeleană", vol. I, Ediția Florea Fugariu, Editura Albatros, București, 1970, p. 10

23. *Ibidem,* Ediție îngrijită de Cornel Câmpeanu, 1963, p. 78

24. *Ibidem*

25. A.J.P. Taylor, *Monarhia Habsburgică 1809-1918. O istorie a Imperiului Austriac și a Austro-Ungariei*, traducerea Cornelia Bucur, Editura A.L.L.F.A, București, 2000, p. 24.

26. Liviu Maior, *op. cit*, p. 259.

27. Samuil Micu, *Istoria Daco-romanilor sau Valahilor*, Apud Florea Fugariu, „Școala Ardeleană", vol. I, București, 1983, p. 10.

28. Charles și Barbara Jelavich, *Formarea statelor naționale balcanice 1804-1920*, traducere de Ioan Crețiu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006, p. 281

29. Samuil Micu, *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*, tomul III, Blaj, 1806, p. 201. 30. Keith Hitchins, *op. cit*, p. 260.

31. Paul Lendvai, *Ungurii. Timp de un mileniu învingători în înfrângeri*, traducere din germană de Maria Nastasia și Ion Nastasia, Editura Humanitas, București, 2013, p. 189.

32. Toader Nicoară, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective,* P.U.C., Cluj-Napoca, 1997, pp. 339-396; Simona Nicoară, *Mitologiile revoluției pașoptiste. Istorie și imaginar*, P.U.C., Cluj-Napoca, 1999, pp. 209-221; Petre Din, *Mitul bunului împărat în sensibilitatea colectivă a românilor transilvăneni în secolul al XVIII-lea*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003, pp. 7-21

33. Ion Lungu, Școala Ardeleană, Editura Minerva, București, 1978, pp. 54-55

34. Raoul Girardet, *Mythes et mythologies politiques*, Edition Paris, 1986, p. 15

35. Samuil Micu, *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*, vol I, Blaj, 1806, pp. 287-288.

36. Serafim Duicu, *op. cit*. p 247; Ion Lungu, *op. cit*, p. 48.

37. Ion Lungu, *op. cit*, p. 269-275.

38. *Ibidem*, pp. 276-285.

39. Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013, p. 139.

Bibliography:

Durand, Gilbert, *Les Structures anthropologiques de l'imaginaire*, Paris, Dunod, 1990.

Girardet, Raoul, *Mythes et mythologies politiques*, Paris, 1986.

Le Goff, Jacques, *Histoire et memoire*, Paris, Gallimard, 1988.

Muchembled, Robert, *Culture et société*, Paris, Fayard, 1995.

Solé, Jacques, *Les Mythes Chrétiens de la Rennaissance aux Lumieres*, Paris, Ed. Du Seuil, 1987.

Pușcariu, Ilarion, *Documente pentru limbă și istorie*, I-II, Sibiu, 1889-1897.

Stinghe, Sterie, *Documente privitoare la trecutul românilor din Schei*, I-V, Brașov, 1901-1906.

Vovelle, Michel, *La mentalité revolutionaire. Société et mentalité sous la Revolution Francaise*, Paris, 1982.